

A műszaki előrejelzés és a tudományos információ Jugoszláviában

A tudomány és a technika fejlődésének előrejelzésével azért kell kiemelten foglalkozni, mert rendkívül felgyorsultak a tudományos és műszaki folyamatok, valamint hatásuk a társadalom életének minden területére és ennek megfelelően növekszik a tudósok és műszaki szakemberek száma is.

A műszaki prognózis általános modellje a következő elemekből épül fel:

- a megoldatlan műszaki problémák feltárása és a tudományos kutatás céljainak konkrét megfogalmazása;
- a műszaki fejlődés lehetőségeinek perspektívái;
- a tudományos kutatáshoz szervesen kapcsolódó általános gazdasági stratégia kidolgozása.

Az adott műszaki feladatok prognózisa:

a célok és források által követelt megoldások, valamint a tudományos és műszaki tervek értékelési módszereinek kidolgozása;

a kutatások megszervezése és az eredmények gyakorlati alkalmazásának, azaz a kutatástól a technológiai alkalmazásig vezető maximálisan gyors átmenet meghatározása;

akadályok megállapítása és ezek elhárítása.

A tudományos ismeretek mennyiségének növekedése számos olyan következménnyel jár, amely bonyolulttá teszi – az információs munka mellett – a prognosztikai munkát is.

A tudományos és műszaki irodalom gyorsan növekszik. Az UNESCO adatai szerint a világon ma 50–70 ezer periódikus kiadvány (más adatok szerint 100 ezer) jelenik meg. Az előrejelzések szerint 2000-re ez a szám 1 millióra nő. Ezeket még növelik a könyvek, szabadalmak, műszaki–tudományos közlemények (jelentések) is. Számításba kell venni ezenkívül azt a tényezőt is, hogy az utolsó 2–3 évtizedben a műszaki tájékoztatás intenzívebben terjed, mint a tudományos tájékoztatás.

A tudományok differenciálódtak. Az interdiszciplináris kérdések száma növekedett. A fejlett országokban óriási anyagi erőket fordítanak a tudományos kutató tevékenységre (a nemzeti jövedelem 3%-át).

A tudományos és műszaki személyzet száma egyre növekszik. Az utolsó 50 évben a tudományos és műszaki káderek száma megkétszereződött: az USA-ban 10 év alatt, a SzU-ban 7 év alatt, az európai országokban 15 év alatt. Ma 10–12 millió ember vesz részt aktívan a tudományos és műszaki információ valamilyen formájának előállításában és terjesztésében. A Rand Co. egyik munkatársa kiszámította, hogy a tudósok és mérnökök száma 1967-ben 5 millió volt, 2000-re 25 millió lesz.

Információs korlátok, kommunikációs és nyelvi korlátok.

A korábban említett okokon kívül az információs krízis keletkezéséhez hozzájárultak még az *információs munka hiányosságai* is, közülük néhány legfontosabb:

- a tudománypolitika és a tájékoztatási politika szisztematikus összhangjának figyelmen kívül hagyása;
- a személyi feltételek elégtelensége;
- a tájékoztatási központok hagyományos technológiája;
- tökéletlen információkereső rendszerek.

Bár ma már rendelkezésünkre állnak az információfeldolgozás, -keresés és -terjesztés új módszerei és eszközei, a felhasználó még nem ismeri és nem használja megfelelő módon ezeket. Krízis keletkezett az új módszerek alkalmazásában és az új berendezések tömeges felhasználásában. Előre lehet látni, hogy a 80-as, 90-es évekre a tudományban végbemenő forradalmi változások mellett egyre nagyobb jelentősége lesz az *információs folyamatok automatizálásának*.

A tudományos információnak a műszaki előrejelzés számára nemcsak pontosnak, relatívnak, teljesnek és operatívnek kell lennie, hanem tartalmaznia kell a múltnak azokat a meghatározott adatait is, amelyekre a jövő alapozható, és *tartalmaznia kell a jövő várható adatait is*.

A műszaki prognózis keretében meg kell vizsgálni az információs javaslatok és kérések problémáját, analizálni kell az információ áramlását, a kollektív és egyéni információs igényeket és az információcseré kérdéseit.

A prognosztika rendszerében Jugoszlávia tudományos tájékoztatási rendszerén belül feltétlenül ki kell dolgozni az ország tudományos, műszaki és politika prognosztikai alrendszerét. Jugoszláviában is létezik a tudományos információ import problémája: a 99%-os behozattal szemben a kivitel csak 1%-os. *A tudományos tájékoztatásnak a következő feladatai vannak:*

- az adott terület információs forrásainak feltárása;
- a meghatározott információt igénylők optimális csoportjainak és a megközelítően hasonló igényekkel fellépők csoportjainak megszervezése;
- a nem formális és formális tudományos kommunikáció megjavítása;
- intézeti bázis létrehozása;
- a más tájékoztatási rendszerekkel és központokkal való együttműködés fejlesztése.

/VLADIKOVICS, V.: Tehnicseszkoe prognoszirevanie i naucsnaia informacija = Naucsno–Tehnicseszkaja Informacija, 1. sor. 10. sz. 1975. p. 24–26./

(Rády Ferenc)